

Kentin Yapıları

Pazartesi, 01 Eylül 2008

Son Güncelleme Pazar, 21 Eylül 2008

Kentin batıda ovaya bakan ve olasılıkla antik yolların birleşerek ulaştığı yönden ana girişi sağlayan ve iki yanından kent suru birlesen kapı, Anadolu'daki anıtsal girişlerin yaklaşık % 40'i gibi üç girişli, kemerli bir zafer takıdır Augustus Kutsal Alanı'na geçişi sağlayan Propylon'a benzer mimari ve plastik anlayışıyla inşa edilen kapı, Michigan Üniversitesi'nin 1920'lerde yaptığı kazılarla ilk kez ortaya çıkmıştır. Bugün kapının temel seviyesinde görülen ayakları yanında sıralanmış olan parçaları, toplam yapının % 65'ini oluşturmaktadır. ve onarım projesi hazırlıkları sürmektedir.D. M. Robinson başkanlığındaki ekipte bulunan mimar Woodbridge ve arşiv uzmanları, kapının kazısı sırasında bulunan bronz harflerin monte edildiği arsitrav üzerindeki delikler yardımıyla iç ve dış yüzdeki yazıtları çözümlemeyi başarmışlardır: Stil ve işçilikte görülen farklar yapının I.S. II. y.y. başlarına tarihlenmesine ve II. yüzyılda deşikliklere uğradığının anlaşılmasına yardımcı olsa da, yapının Hadrian için I.S. 120'den sonra yapıldığı, 200'lere doğru kazanılan bir zafer anısına zafer takına dönüştüğü ve Caius Iulius Asper Pansinianus tarafından yenilediği sonuçlarına stil kritiği yanında bu ilginç yazıtlar yardımıyla ulaşılmıştır. Kapının orta giriş aksında, yaklaşık 7 m. uzaklıkta yarım daire şeklinde ve 1.05 m. olan bir çapı havuzu kalıntısı bulunmuştur. Yaklaşık 2 m. genişliğinde ve 0.80 m. yüksekliğinde bir kanalın sonunda küçük bir pelale gibi durmakta olan bu su yapısı, kapıyı geçince girilen geniş avlu ortasında bulunmaktadır.Olasılıkla sıcak yaz günlerinde uzaktan gelen yabancılarla ve yolculara hoş bir sürpriz yapmak için inşa edilmiştir olup,bağlı olduğu yapı veya su iletim sistemi kazılarla anlaşılacaktır. kentin belli başlı yapıları Augustus Tapınağı Antiocheia'nın en etkileyici, en anıtsal yapı kompleksine, Propylon merdivenleri çıkıldıktan sonra ulaşıılır. Kentin en yüksek noktasında kayaların azimle oyulmasıyla elde edilen düzlükte kurulan tapınak, Roma özelliği özenli cephe mimarisıyla ziyaretçiyi ilk anda hayrete düşürecek bir zenginlikle sahip olarak inşa edilmiştir. Tapınak yapısı lotus-palmet bezekli simanın çevrelediği, ortasında bir epifani (Tanrının insanlara görünmesi) penceresi bulunan alınlıkla üstte köse ve orta akroterlerle sonlanmaktadır. Cella duvarının üst bölümünde çepeçevre dolanan bir akanthus friziyi, yapının ornamantal zenginliği tamamlanmıştır. Tapınağın frizlerinin önemli bir bölümü kutsal alan ve Yalvaç Müzesi'nde korunmuştur. Friz sütunlardan sadece birkaç parça kalabilmiştir. Cepheden, Propylon'da olduğu gibi 12 basamakla çıkılan tapınak 4 sütunlu bir prostylostur. Thorus ve trokhilostan oluşan Anadolu tipli kaidelere oturmuş 8.72 m. yüksekliğindeki yivli ve tamburlu sütunların üzerindeki Roma özellikli Korinth başlıklar, üç fasçyalı arsitrav sırasını taşımaktadır. Arsitrav üzerindeki frizde boğa başları (telamones) ve girdanlar islenmiştir. Antiochia'da 1913 yılında Ramsay tarafından bağlatılan kazılarda ilk açılan alanlardan biri olan Augustus Tapınağı'ndan sorumlu heyet üyesi Callander, kazısına başlar başlamaz defterine "Augusteum" notunu yazmıştır. Kutsal alan içindeki tapınağın yapısına olasılıkla imparatorun bağlılığında başlanmış, ölümünden sonra da adına adanmıştır. Girişini sağlayan Propylon'la çadırtır ancak kayıpların daha erken dönemlerde başka bir költ için yapılmış olabileceğine dair bazı izler de bulunmaktadır. Tapınağın bulunduğu kutsal alan ana kayada düzleştirilirken, merkez aksta bulunan tapınağın podyumu için 2.5 m. yüksekliğinde, 14x28 m. boyutlarında ana kaya bloğu bırakılmıştır.Podyumun içi de, költ odası için oyulmuştur. Yaklaşık 100x85 m. ölçülerindeki kutsal alanda, tapınağın arka kısmında yarım daire şeklinde bir portiko (sütunlu galeri) bulunmaktadır. Portikonun sonlandığı köselerde de, kuzey ve güney kenarlarda uzanan stoalar başlanmaktadır. Kutsal alanın çevreleyen sütunlu portiko ve stoalar organik olarak birbirine bağlıdır ve kayaya oyularak kazanılan alanda,eksik bölümler yerel malzemeye tamamlanarak inşa edilmişlerdir. Dorik Stoalar tek katlıdır,yarım daire portiko ise, alt katta kaidersiz Dor, üst katta ise daha narin İon düzenli iki kat sütun sırasından oluşmaktadır.Yapıyı çevreleyen bu koridorun rekonstrüksiyon denemelerinde 1920'lerde, 150 civarında sütun kullanıldığı anlaşılabilir. Kananın, kesildikten sonra bugün göremediğimiz çok sert bir sıva ile (stuko) kaplandı olduğu 1924 kazısı kayıtlarından anlaşılabilir. Duvarlarda görülen düzenli dörtgen delikler,ikinci kati tapıyan ahşap hatılların yerleridir. Düzensiz olan daha küçük delikler ise, yapım aşamasında iskelelerin kurulduğu ve daha sonra sıvayla kapatılan delikler olmalıdır. kentin belli başlı yapıları Batı Kapısı Kentin batıda ovaya bakan ve olasılıkla antik yolların birleşerek ulaştığı yönden ana girişi sağlayan ve iki yanından kent suruyla birlesen kapı, Anadolu'daki anıtsal girişlerin yaklaşık % 40'i gibi üç girişli, kemerli bir zafer takıdır Augustus Kutsal Alanı'na geçişi sağlayan Propylon'a benzer mimari ve plastik anlayışıyla inşa edilen kapı, Michigan Üniversitesi'nin 1920'lerde yaptığı kazılarda ilk kez ortaya çıkmıştır. Bugün kapının temel seviyesinde görülen ayakları yanında sıralanmış olan parçaları, toplam yapının % 65'ini oluşturmaktadır. ve onarım projesi hazırlıkları sürmektedir.D. M. Robinson başkanlığındaki ekipte bulunan mimar Woodbridge ve arşiv uzmanları, kapının kazısı sırasında bulunan bronz harflerin monte edildiği arsitrav üzerindeki delikler yardımıyla iç ve dış yüzdeki yazıtları çözümlemeyi başarmışlardır: Stil ve işçilikte görülen farklar yapının I.S. II. y.y. başlarına tarihlenmesine ve II. yüzyılda deşikliklere uğradığının anlaşılmasına yardımcı olsa da, yapının Hadrian için I.S. 120'den sonra yapıldığı, 200'lere doğru kazanılan bir zafer anısına zafer takına dönüştüğü ve Caius Iulius Asper Pansinianus tarafından yenilediği sonuçlarına stil kritiği yanında bu ilginç yazıtlar yardımıyla ulaşılmıştır. Kapının orta giriş aksında, yaklaşık 7 m. uzaklıkta yarım daire şeklinde ve yarıçapı 1.05 m. olan bir çapı havuzu kalıntısı bulunmuştur. Yaklaşık 2 m. genişliğinde ve 0.80 m. yüksekliğinde bir kanalın sonunda küçük bir pelale gibi durmakta olan bu su yapısı, kapıyı geçince girilen geniş avlu ortasında bulunmaktadır.Olasılıkla sıcak yaz günlerinde uzaktan gelen yabancılarla ve yolculara hoş bir sürpriz yapmak için inşa edilmiştir olup,bağlı olduğu yapı veya su iletim sistemi kazılarla anlaşılacaktır. kentin belli başlı yapıları Büyük Bazilika Kentin önemli yapılarından biri olan, kentin kuzeybatısındaki basilika, ilk olarak Arundell tarafından tanımlanmıştır. Arundell'in yayımladığı plan birçok arşiv uzmanına kaynak olmuş, ilk kazılar da 1920'lerin başında Robinson ve ekibi tarafından bağlatılmıştır.Bina sonradan Yalvaç Müzesi Müdürü Dr.Tablıyan tarafından 1985-1995 yılları arasında arşivlenmiştir. 70x27 m. boyutlarındaki yapı, batıya bakan metrelilik narthex bölümü kent surlarına yaslanmış olarak doğu-batı yönünde uzanmaktadır. Basilika planının tüm öğelerini yansıtan ve bir yarım daire apsisten oluşmaktadır. Apsisin dış yüzeyi altıgen duvarla çevrilidir. Basilika daha sonraki bir evrede, olasılıkla IV. yüzyıl sonunda deşikliklere uğramış, içi birinci kat seviyesinde tamamen doldurularak, orta nef mozaiklerle kaplanmış ve kuzey tarafta inşa edilen mermer döşemeli avludan girişler verilmiştir. En üstteki sığmış taban ise kuzey avlu girişiyle aynı döneme tarihlenmektedir. Binanın aksi ile mozaiklerin aksi arasındaki açı farkı da, yapının geçirdiği sürekli deşimi göstermektedir. Robinson'un ekibince yürütölen kazılarda ortaya çıkan ve yayınlanan mozaik daha sonra kapanmıştır ve bugün yaklaşık 30 cm derinlikte toprak altındadır. Kazı raporlarından ve fotoğraflardan, dörtgen çerçevesi paneller içinde geometrik ve bitkisel motiflerle bezelenmiş olduğu öğrenilmektedir. Orta nefte, apsisi içinde olması gereken altara yakın bir yerde, paneller içindeki mozaik yazıtlardan birinde, 381 yılındaki Konstantinopolis Kon silii'nde Antiocheia'yı temsil eden ve Ortodoks mezhebinin kurucularından biri

olması gerektiği yapılan hesaplamalar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Su kemerlerinin 200 metrelik kısmı aralıklı bölümlerle kalmıştır. Yıkılan ve toprak altında kalan bölümlerin izi de, nympheuma dek izlenebilmektedir. Ayaktaki kemerlerin yükseklikleri 7 m. arasında değişmekte olup, harçsız blok örgüyle yapılmış ayaklar, ortalama 4 metrekare taban alanı ve 4 m. yüksekliğe sahiptir. Derinleştirilmiş anathrosysleriyle görünen yüzeyleri kabarık bosajlara kavuşmuş bloklar, yapının görünümündeki sadelik ve arttırmış, kemer uçlarının oturduğu tabanlardaki silmeler de yapının hantallı ve gizlemişdir. Gerek kilit taslarında, gerekse süsleme olmayıp, görünümünden çok işlevselliğe önem verilmiş olduğunu göstermektedir. Yki ayak arası açıklığı arazinin yapısı 4.70 m. arasında değişmektedir. Kilit tasları bazen tek, bazen de birkaç tane olmaktadır. Yarım daire şeklindeki kalkık kemerlerin işçilikleri farklı olmasına rağmen, yapının tamamında bütünlük gözlenmektedir. Ve onca depreme rağmen yapının kısmının ayakta kalması kemer mimarisindeki kusursuzluğa bağlıdır. Üst yapı tamamen tahrip olmuştur ama, kemerlerin üstü suyu taşıyan, ortalarında ortalama 25 cm. çapında acaç delikleri bulunan kanalların (specus canalis) izleri yıkıntılar arasında parçalarda görülmektedir. Su kemerleri ve çeşme binası, Antiochia'nın Colonia Caesarea adını alıp, başkent konumuna ulaştı yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir. Kentin belli başlı yapıları Propylon Tiberia Platea'nın sonlandırıldığı noktada başlayan basamaklı temel yapıları, arkadaki düzlükte bulunan İmparatorluk Kutsal Alanı (Augustus Tapınağı)'na geçisi sağlayan anıtsal Propylon'a aittir. Ön ve arka yüzlerde dörder Korinth düzenli sütunun taşıdığı masif üst yapıları, üç kemerli giriş ve plastik süsleme takip eden dönemlerde Antiocheia'nın Batı Kapısı dahil olmak üzere pek çok yapıya esin kaynağı olan Propylon, Marcus Antonius'un Actium deniz savaşında yenerek Roma dünyasının tek egemeni olan ve Augustus unvanı alan Octavianus adına yapılmıştır. Arka plandaki Augustus Tapınağı'na geçisi sağlaması hatta mimari bütünlük içinde olması da bunu göstermektedir. Res Gestae Divi Augusti de Propylon kazılarında bulunmuştur. Res Gestae fragmanları halinde bulunduğu için sergilendiği yer tartışma konusu olmuş ve araştırmacılar, orta girişin iki yanında bulunduğu üzerinde fikir birliğine varabilmeleridir. Yalvaç Müzesi sergilenen fragmanlardan da anlaşılacağı gibi, oldukça küçük boyutlu harfler olasılıkla göz hizasında ve merkezi bir yerde sergilenmelidir. Üç kemerli girişin yan kemerleri 3.5 m., merkez giriş 4.5 m. genişliğindedir. Orta kemerin üst kısmındaki boşluklarda, olarak diz çökmüş, elleri arkadan bağlı, biri çiplak iki Pisidia'lı savaş esiri kabartması bulunmaktadır. Yan giriş üstündeki kemer kısımlarında ise karşılıklı girland taşıyan Eros ve Nike kabartmaları bulunmaktadır. Kazıları yapan Robinson'un ekibinde mimar Woodbridge'in rekonstrüksiyonu, günümüze dek kabul görmüş, son araştırmalar sadece orta girişin üzerindeki arsitava boşlukları harflerle monte edilmiş yazıtın son şeklini almasına yardımcı olmuştur. Kentin belli başlı yapıları Tiberius Meydanı Merkezi Kilise'nin doğusundan geçen Cardo ile Propylon arasındaki alan Tiberius Meydanı olarak adlandırılmaktadır. Bu geniş bir cadde görünümüne meydanın yapı ve çalınmaları daha çok bitimindeki Propylon ile birlikte ele alınmalıdır. Meydanın her iki yanındaki dolgunun çok az bir kısmı kazılmıştır. Kentin belli başlı yapıları Tiyatro Batı Kapısı girişin akropole doğru Decumanus Maximus caddesinin başlangıcı görülür. Hafif bir meyille yükselen cadde yaklaşık 50 m. sonra tiyatroya ulaşır. Maalesef yarım daireden biraz geniş, tipik bir Greko-Romen örnek olan tiyatro çok kötü koruna gelmiştir. Cavea (oturma sıraları), diazoma (caveayı ortadan bölen yatay koridor), yarınsal merdivenler (kerkides), paradoslar (yan girişler), orkestra (koro ve müzisyenlerin bulunduğu yarım daire alan) ve sahne binası hakkında bugünkü haliyle fikir edinebilmek çok zordur. Arundell 1833 yılındaki gezisi sırasında tiyatroyu tanımladığında bile, basamakların çoğunun sökülmesi olduğunu yazmaktadır. Yıllarda yapılan kazılar sırasında, caveası yarım daireden daha geniş bir açıklık yapan tiyatroyun cephe genişliğinin yaklaşık 100 metreye ulaştığı anlaşılabilir. Bu durumda Antiocheia tiyatrosunu 15.000 kişilik Pamphylia Aspendos tiyatrosuyla karşılaştırabiliriz. Tiyatro, Pisidia'nın diğer önemli kentleri olan Sagalassos, Selge ve Termessos tiyatrolarından da büyüktür. Tiyatronun orijinal mimarisini koloninin kuruluşuna, hatta Helenistik döneme dek indirmek mümkündür ama kesin yorumlar için kazıların sürm beklemek zorunludur. Decumanus Maximus'un altından geçmiş olduğu yaklaşık 5 m. genişliğinde ve 55 m. uzunluğundaki tünel I.S. 311-313 yılları arasında tiyatroyun genişletme çalışmalarını sırasında yapılmış olduğu bulunan yazıtlardan anlaşılabilir.